

สภาเด็กและเยาวชน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น

Youth Council in Dan Sai District Loei Province
Learning Local Traditionกัลยา ยศคำลือ¹

Kalaya Yotcamlue

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นของสภาเด็กและเยาวชน อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลยและ 2) การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเลยของเยาวชน การศึกษาจากการตรวจสอบเอกสาร งานวิจัย การสังเกต การสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาเด็กและเยาวชน บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า (1) การเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นของเยาวชนในจังหวัดเลย เริ่มต้นจากครอบครัว การมีส่วนร่วมในประเพณีท้องถิ่น การเรียนในสถานศึกษา กิจกรรมสภาเด็กและเยาวชน (2) การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเลยของเยาวชนตามประเพณีฮีตสิบสองครองสิบสี่ เช่น ประเพณีนมัสการองค์พระธาตุศรีสองรัก งานประเพณีผีตาโขนในงานบุญหลวง ประเพณีบุญบั้งไฟและการเรียนรู้การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเลยแบบวิถีชีวิตเส้นร่นนึ่ง โดยเยาวชนจะสนใจนำรูปแบบที่ดีในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นจากผู้นำเมืองเลย ผู้นำในท้องถิ่นและผู้ใหญ่มาประพุดติตนเพื่ออนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

คำสำคัญ : สภาเด็กและเยาวชน, เรียนรู้, ประเพณีท้องถิ่น

Abstract

This article investigates two main issues— 1) culture and tradition learning of local the youths council in Dan Sai District Loei Province, and 2) networking of the youths for conserving Thai Loei local culture. Sources of data in this study are document sheets, previous researches, observation, and interviews. Local wisdom elites, youth council members, local government agencies, and school staffs are participants of the interviews. The results reveal that (1) the adolescents in Dan Sai District Loei Province learn local tradition from their family, local events, schools, and the youth council; (2) The network of local youths in Dan Sai district imitates culture conservation from their role models, such as the local leaders, or adults in their communities. In this district, there is a group of local traditions called *Heed sip song khok sip see*. These traditions consist of a local tradition of each month and fourteen folkways for local governor, such as the worship for *Phathad Srisongrak*, *Phi Ta Khon* in *Boon Luang* and local rocket festival.

Keywords : Adolescent Council, Learning, Local tradition

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย e-mail yaeduca@hotmail.com

บทนำ

การเรียนรู้ของเยาวชนไทยนอกจากจะเรียนรู้จากชีวิตในครอบครัวแล้วก็ต้องเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาตามสิทธิเด็กและเยาวชนไทย (Thai Children Right) ซึ่งการศึกษาในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีมีบทบาทในการเรียนรู้เพื่อเตรียมเยาวชนในศตวรรษที่ 21 และให้เข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 (Thailand 4.0) ตามนโยบายสร้างประเทศให้มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน เพื่อให้ได้รับการกล่อมเกลาให้รู้จักตนเองและบทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดี มีความรับผิดชอบที่จะกระทำเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม พลเมืองไทยที่ดีจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย ซึ่งปัจจุบันในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง เมื่อเกิดโลกาภิวัตน์การแข่งขันในสังคมโลกหันมาให้ความสนใจในด้านเศรษฐกิจเป็นตัวนำทางการเมือง ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกก็เปิดเสรีการค้า การขาย รวมทั้งในอาเซียนซึ่งประเทศไทยถือว่าเป็นกลุ่มแกนนำ เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานและจะต้องเตรียมเยาวชนให้มีความรู้และพร้อมต่อการแข่งขัน

จังหวัดเลยอยู่ชายแดนริมแม่น้ำโขง มี 14 อำเภอ ชาวไทเลยนับถือศาสนาพุทธ เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเชื่อในการปฏิบัติตามฮีตสิบสองครองสิบสี่ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยมีประเพณีทำบุญปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ นมัสการองค์พระธาตุศรีสองรัก ประเพณีผีตาโขนในงานบุญหลวง ประเพณีบุญบั้งไฟและการเรียนรู้การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของเยาวชนได้ซึมซับมาตั้งแต่อยู่ในวัยเด็กเริ่มในครอบครัว ซึ่งการพัฒนาเยาวชนจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) เป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย หล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564, 2560) ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 จัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตำบล สภาเด็กและเยาวชนเทศบาล สมาชิกคือเยาวชน อายุไม่เกิน 25 ปี ที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันการบูรณาการ โดยเฉพาะกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น การให้ความสำคัญต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องฝึกให้เยาวชนได้คิดวิเคราะห์และมีทักษะชีวิต สร้างจิตสำนึกให้มีจิตสาธารณะ รู้จักบทบาทหน้าที่ตนเองซึ่งเยาวชนอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยได้เรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมในลักษณะเครือข่ายสภาเด็กและเยาวชน จะส่งผลให้เยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนดีต่อไป

พระราชบัญญัติสภาเด็กและเยาวชน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560” ประกาศ ณ วันที่ 11 มิถุนายน 2560

มาตรา 22 ให้องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล โดยคำแนะนำของหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด จัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตำบล สภาเด็กและเยาวชนเทศบาล แล้วแต่กรณี ซึ่งสมาชิก

ประกอบด้วย เด็กและเยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลนั้น ให้มีคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนตำบลหรือคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนเทศบาล

มาตรา 23 สภาเด็กและเยาวชนตำบลและสภาเด็กและเยาวชนเทศบาล มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้
(1) ประสานงานระหว่างสภาเด็กและเยาวชนตำบล สภาเด็กและเยาวชนเทศบาล สภาเด็กและเยาวชนอำเภอ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน (2) ส่งเสริม สนับสนุนและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านวิชาการ การศึกษา สุขภาพ กีฬา อาชีพและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของเด็กและเยาวชน (3) ส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกอย่างสอดคล้องกับความรู้ความสามารถที่พัฒนาไปตามวัยของเด็กหรือเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน (4) จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรม (5) รวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ หรือประเมินเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ เพื่อส่งต่อข้อมูลดังกล่าวให้กับสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ (6) เสนอความเห็นต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนรวมทั้งการแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ (7) เสนอแนะและให้ความเห็นต่อสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น (8) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ (9) ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมและการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ โดยให้คณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนตำบลหรือคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนเทศบาล แล้วแต่กรณี เป็นผู้เสนอทั้งนี้ให้สอดคล้องกับข้อบังคับของสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 33 คณะบริหารมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันที่ได้รับการคัดเลือก ประธานสภาหรือผู้บริหารในคณะบริหารซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้ แต่ต้องดำรงตำแหน่งไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา 38 การดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน และคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามข้อบังคับที่สภาเด็กและเยาวชนได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ ให้สภาเด็กและเยาวชนจัดให้มีการประชุมสามัญอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เว้นแต่สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยตามมาตรา 31 วรรคสอง และให้คณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละสองครั้ง (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

สรุป สภาเด็กและเยาวชนตำบลและสภาเด็กและเยาวชนเทศบาลในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย จะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ได้รับการแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ให้สอดคล้องกับข้อบังคับของสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ให้นายอำเภอเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนตำบลหรือคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนเทศบาล ให้แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนตำบลหรือคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนเทศบาล จากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปลัดเทศบาล ให้มีสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด

การเรียนรู้ของเยาวชนไทย

การเรียนรู้การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ประกอบด้วยวิถีชีวิตแบบพอเพียงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ เกิดทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือและทักษะชีวิตและอาชีพ (กัลยา ยศคำลือ, 2558) ผู้เรียนควรมีทิศทางการเรียนรู้ทุกด้าน ควรมี

พัฒนาการเรียนรู้ให้ครบวงจรหรือทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ ประสบการณ์ (Experience) การสะท้อน/อภิปราย (Reflection/discussion) การทดลอง/ประยุกต์แนวคิด (Experimentation/application) และความคิดรวบยอด (Concept) องค์ประกอบ องค์ประกอบทั้ง 4 มีความสัมพันธ์เป็นไปอย่างมีพลวัตร (Dynamic) เกี่ยวข้องมีผลต่อกัน ผู้สอนจะเริ่มจากจุดใดก่อนก็ได้ ส่วนใหญ่จะเริ่มจากประสบการณ์ (Experience) หรือความคิดรวบยอด (Concept) มีการแบ่งปันหรือเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วน รวม ไม่ยึดครองของส่วนรวม มาเป็นของตนเอง ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติมีแนวคิดต่างๆ มีการพัฒนาตนเองจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ ประกอบด้วย การคิดในทางบวก (Positive thinking) คือ คิดในทางที่ดีต่อคนอื่น การมีส่วนร่วม (Participation) ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน (ทีศนา แชมมณี, 2546)

สังคมมนุษย์และความเชื่อในพิธีกรรม

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายถึงความเชื่อว่าเป็นความเชื่อหมายถึงการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือมีการดำรงอยู่จริง โดยอาศัยประสบการณ์และการอนุมาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548)

ประโยชน์ของความเชื่อ ความเชื่อมีทั้งประโยชน์และโทษ ในที่นี้จะกล่าวถึงว่าความเชื่อมีประโยชน์บุคคล เพราะเมื่อความเชื่อถูกปลูกฝังให้ลึกกลงไปในจิตสำนึกบุคคลนั้นจะกระทำการที่ตนเองต้องการ คือ 1) ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ 2) ทำให้เกิดพลังเพนพลังอำนาจที่เกิดขึ้นภายใน 3) ทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจเกิดความสุขสบายใจในสิ่งที่ได้ปฏิบัติตามที่ใดเชื่อถือ 4) ทำให้นับถือศาสนาได้อย่างมั่นคง และ 5) ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม

สังคมมนุษย์ทุกแห่งล้วนแต่มีระบบความเชื่อด้วยตามธรรมชาติของมนุษย์ที่รู้จักคิด รู้จักตั้งคำถามต่อเหตุการณ์ที่พบและความพยายามหาคำตอบเพื่ออธิบาย เกิดการยอมรับนับถือในเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ เทพเจ้า และความเชื่อนั้นมีการเปลี่ยนแปลงผสมผสาน ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปในสังคม (พระมหาพิมลพรเมือง, 2550 : 59)

สรุป ความเชื่อประกอบด้วย แนวคิด พิธีกรรมและผู้ประกอบพิธีกรรม เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับผีนั้นจะมีพิธีกรรมและการติดต่อกับผีโดยผ่านผู้ประกอบพิธีกรรมคือ คนทรง ความเชื่อส่งผลให้มีกิจกรรมหรือพฤติกรรมทางจิตใจที่ซับซ้อน มี 3 ข้อคือ 1) ความเชื่อประเภทประสาทรศธาประกอบด้วย อารมณ์ เช่น ความรักหรือความกลัว 2) ความเชื่อประเภทศรธาเป็นการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีอยู่หรือเป็นอยู่โดยมีหลักฐานพยานสนับสนุนอยู่บ้าง เนื่องจากมีเหตุผลมากขึ้นอารมณ์ย่อมลดลง และ 3) ความเชื่อประเภทความรู้ คือ การยอมรับว่ามีจริง เพราะได้สัมผัสและมีประสบการณ์โดยตรง มีพยานหลักฐานและข้อมูลเชิงประจักษ์

ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่

ประเพณีท้องถิ่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ (The tradition of twelve cottages four ngasip heater : Heed sip song khok sip see) ชาวบ้านรักษาวินัยชีวิตรักษาประเพณีและวัฒนธรรมตาม “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ไว้จนถึงปัจจุบันดังนี้

เดือนอ้าย “การปฐมนิเทศกรรม” คือ การเข้ากรรมของพระสงฆ์ประพจน์วัตรโดยเคร่งครัดชั่วระยะเวลาหนึ่งเพื่อชำระจิตใจและปลดเปลื้องอาบัติ สังฆาภิเสกส่วนชาวบ้านมีหน้าที่จัดสถานที่และเตรียมอาหารให้กับพระสงฆ์ถือเป็นการทำบุญในโอกาสนั้นด้วย

เดือนยี่ “ประเพณีการทำบุญคุณลาน” คือประเพณีหลังการเก็บเกี่ยวแล้วขนข้าวขึ้นสู่ลาน นวดข้าวแล้วทำข้าวเปลือกให้เป็นกองสูงเหมือนจอมปลวก เรียกว่า “กุ่มข้าว” คล้ายการก่อเจดีย์ทราย แล้วทำพิธีบวงสรวงเจ้าแม่โสภ นิมนต์พระมาสวดมนต์ทำบุญลาน มีเทศน์เรื่องนางโสภพลองและมีพิธีสู่ขวัญข้าวก่อนการนำข้าวขึ้นยุ้งฉาง เสร็จแล้วทำพิธีเลี้ยงเจ้าที่หรือตาแฮกและเก็บฟืนไว้เพื่อหุงต้มอาหารต่อไป

เดือนสาม “บุญข้าวจี” เป็นประเพณีที่นิยมทำกันในราวกลางเดือนหรือปลายเดือนสาม คือ ภายหลังการทำบุญวันมาฆบูชา ข้าวจี คือข้าวเหนียวหนึ่งให้สุกแล้วนำมาปั้นเป็นก้อนทาเกลือเคล้าให้ทั่วและนวดให้เหนียวแล้วเสียบไม้ย่างไฟ สาเหตุที่ทำบุญข้าวจีในเดือนสามเนื่องจากเป็นเวลาที่ชาวนาหมดภาระในการทำนา ชาวนาได้ข้าวขึ้นยุ้งฉางใหม่ จึงอยากร่วมกันทำบุญข้าวจีถวายพระสงฆ์

เดือนสี่ การทำบุญมหาชาติ ประเพณี “บุญผะเหวด” หรือ บุญเดือนสี่” จะสะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาอันแรงกล้าในพระพุทธศาสนาซึ่งชาวนาอาศัยถือและปฏิบัติตามมาช้านานและอย่างเคร่งครัด การจัดงานบุญผะเหวสนั้นอยู่ที่การเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดกหรือเทศน์มหาชาติมีจำนวนทั้งหมด 13 กัณฑ์ บุญผะเหวดหรืองานบุญมหาชาติ คือ งานมหากุศล ดังนั้นบรรพชนแต่โบราณจึงถือเป็นเทศกาลที่ประชาชนต้องร่วมทำบุญและได้อนุรักษ์สืบทอดต่อไป

เดือนห้า “ประเพณีสงกรานต์” สงกรานต์ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย ซึ่งยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาแต่โบราณ และเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่งดงามฝังลึกอยู่ในชีวิต ชุมชนนาอ้อเป็นชุมชนเก่าแก่โบราณชาวบ้านยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบโบราณอยู่และยังดำรงวิถีชีวิตตามธรรมชาติผู้คนจึงมีอายุที่ยืนยาว ดังนั้นถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่และวันผู้สูงอายุ วันงานจะมีการจัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุได้ร่วม เช่นการแข่งขันเตะเปี๊ยะ การทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า มีการแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ มีอาหารและเครื่องดื่มไว้คอยบริการตลอดงาน จากนั้นก็มีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ประเพณีนี้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ถือเป็นการเฉลิมฉลองในวันสงกรานต์ไปพร้อมกับการคารวะผู้สูงอายุด้วย

เดือนหก “บุญบังไฟ” เป็นประเพณีชาวบ้านนิยมทำกันในเดือน 6 การจัดทำบุญบังไฟขึ้นเพื่อบูชาอารักษ์หลักเมือง เป็นประเพณีทำบุญขอฝนจากพญาแถน เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลบางคนหรือวัวควายอาจเกิดป่วยเป็นโรคต่างๆ บ้างเป็นต้น มีความเชื่อว่าเมื่อทำบุญดังกล่าวแล้ว ฝนฟ้าจะอุดมสมบูรณ์ จะอยู่เย็นเป็นสุข เพราะมีอาหารข้าวปลาที่บริบูรณ์ทั้งปราศจากโรคภัยด้วยการทำบุญเดือนหก เป็นงานสำคัญก่อนการทำนา ชาวบ้านจะนำเอาบังไฟมาจุดประชันขันแข่งกัน จุดบังไฟแข่งกันถ้าของใครทำมาดีบังไฟขึ้นสูงที่สุดก็จะชนะ แต่ถ้าบังไฟแตกจะแพ้ และลงโทษโดยการจับโยนลงโคลนหรือตมซึ่งเป็นที่สนุกสนานอย่างยิ่ง

เดือนเจ็ด “บุญข้าสະ” หรือ บุญเดือนเจ็ดทำเพื่อชำระล้างสิ่งที่สกปรกออกจากร่างกาย และทำจิตใจให้สดใส คำว่าข้าสະหรือชำระ หมายถึง ทำให้สะอาด ปราศจากมลทินโทษ การทำให้สะอาดนั้นมีอยู่ 2 อย่างคือ 1) ความสกปรก ภายนอก ได้แก่ร่างกาย เสื้อผ้า อาหาร การกินที่อยู่อาศัย สกปรก และ 2) ความสกปรกภายใน ได้แก่จิตใจ เกิด ความโลภ โกรธหลง ตามฮึดสืบทอง มีว่าพอเมื่อเดือนเจ็ดให้พากันบูชาเทวดาอารักษ์หลักเมืองทั้งหมื่นศักดิ์ด้วย เพื่อขอความคุ้มครองจากเทวดาอารักษ์ ตอนเย็นนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ ตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารมาทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระถวายจังหัน เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้วจะให้พรและรดน้ำมนต์ให้กับชาวบ้านที่มาในงานทุกคนจะเอาขันน้ำมนต์ ด้ายผูกแขน ขนกรวดทรายกลับไปที่บ้านเรือนของตนเอง แล้วนำน้ำมนต์ไปประพรมให้แก่ทุกคนให้ครอบครัว ตลอดจนบ้านเรือน วัว ควายเอาด้ายผูกแขนลูกหลานทุกคน เชื่อว่าจะนำความสุขและสิริมงคลมาสู่สมาชิกทุกคน

เดือนแปด “บุญเข้าพรรษา” ชาวบ้านถือเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนแปด เป็นวันทำบุญเข้าพรรษาได้แก่ พระภิกษุสามเณร อยู่ประจำวัดใดวัดหนึ่งตลอด 3 เดือนตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือนแปด ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปค้างคืนที่อื่น นอกจากไปด้วยสัตตปาหิณียะคือ การไปค้างคืนนอกวัดในระหว่างอยู่จำพรรษา เมื่อมีเหตุจำเป็น ประกอบด้วย 1) สหธรรมิก (ผู้มีธรรมอันร่วมกัน) หรือมารดาบิดาป่วยไปเพื่อรักษาพยาบาล 2) สหธรรมิกจะสละสิกขาไปเพื่อรับ 3) มีกิจสงฆ์เกิดขึ้น เช่น วิหารชำรุดไปเพื่อปฏิสังขรณ์ และทายกบำเพ็ญกุศลส่งมานิมนต์ไปเพื่อบำรุงศรัทธา แม้ธุระอื่นนอกจากนี้ที่เป็นกิจจะลักษณะอนุโลมตามนี้ก็ไปค้างคืนที่อื่นได้ และต้องกลับมาภายใน 7 วันพิธีทำบุญเข้าพรรษาในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนแปด ชาวบ้านมีการถวายภัตตาหารเช้าหรือเพล พร้อมเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นแด่พระสงฆ์ นอกจากนี้ มีการถวายต้นเทียนที่ตกแต่งอย่างสวยงาม และผ้าอาบน้ำฝนตลอดบวราอื่น ๆ แต่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์ และฟังเทศน์ด้วย

เดือนเก้า “บุญข้าวประดับดิน” เป็นประเพณีการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรต หรือญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ข้าวประดับดินจะประกอบด้วย ข้าว อาหารคาวหวานหมากพลูและบุหรี ซึ่งเราห่อหรือใส่กระทงไปวางไว้ตามพื้นหรือแขวนไว้ตามต้นไม้ในบริเวณวัด พิธีทำบุญข้าวประดับดินในวันแรม 13 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านนิยมถวายทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ และมีการเตรียมอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี โดยห่อด้วยใบตองหรือใส่กระทง รุ่งเช้าในวันแรม 14 ค่ำ เวลาประมาณ 4 ถึง 5 นาฬิกา นำห่อหรือกระทงที่เตรียมไว้ไปถวายหรือแขวนในบริเวณวัดในการวางสิ่งของเพื่ออุทิศให้เปรตหรือญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วดังกล่าวเป็นเสร็จพิธีทำบุญข้าวประดับดิน

เดือนสิบ “บุญข้าวสาก” ประเพณีบุญข้าวสากนิยมทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายหรือเปรตผู้เป็นญาติพี่น้องชาวบ้านจะทำข้าวสากไปถวายพระภิกษุสามเณร พิธีกรรมเมื่อถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 10 ญาติโยมจะเตรียมอาหาร คาวหวาน และหมากพลู บุหรี พอเช้าวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ญาติโยมจะพากันทำบุญใส่บาตร พอถึงเวลาประมาณ 9-10 โมงเช้า พระสงฆ์จะตีกลองโสม(รวม) ญาติโยมจะนำอาหารที่เตรียมถวายพระสงฆ์และห่อข้าวน้อยซึ่งมีอาหารคาวหวาน อย่างละเอียดอย่างละน้อยแต่ละห่อประกอบด้วย 1) ข้าวเหนียว เนื้อปลา เนื้อไก่ หมู และใส่ลงไปอย่างละเอียดอย่างละน้อยถือเป็นอาหารคาวและ 2) ถั่วฝักยาว น้อยหน่า ฝรั่ง แตงโม สับปะรด พักทอง (แล้วแต่จะเลือกใส่) เป็นอาหารหวานหลังจากนำอาหารที่เตรียมห่อเป็นคู่ ๆ นำมาผูกกันเป็นพวงแล้วแต่จะใส่กี่ห่อก็ได้ส่วนใหญ่จะใช้ จำนวน 10 คู่ เมื่อนำไปเลี้ยง “ผีตาแฮก” ในพื้นที่นาของตนเองด้วย โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้ผีตาแฮกพอใจ และช่วยดูแลข้าวก้าวในนาให้งอกงามสมบูรณ์

เดือนสิบเอ็ด “บุญออกพรรษา” เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พระสงฆ์ทำพิธีออกพรรษาตามหลักธรรมวินัย คือ ปวารณาในวันเพ็ญเดือน 11 ชาวบ้านทำบุญถวายทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ทำได้ประทีปและพาสาทผิ่ง (ปราสาทผิ่ง) ไปถวายพระสงฆ์ มูลเหตุที่ทำให้เกิดบุญออกพรรษามีว่าเนื่องจากพระภิกษุสามเณรได้มารวมกันอยู่ประจำวัด โดยจะไปค้างคืนที่อื่นไม่ได้นอกจากเหตุจำเป็นเป็นเวลา 3 เดือน ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พระสงฆ์จะมาร่วมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณ์ คือการเปิดโอกาสให้มีการว่ากล่าวตักเตือนกัน ชาวบ้านจึงถือโอกาสเป็นวันสำคัญไปทำบุญที่วัดและในช่วงออกพรรษาวัดบ้านหมดภาระในการทำไร่ นา และอากาศสดชื่นเย็นดี จึงถือโอกาสทำบุญโดยพร้อมเพรียงกัน พิธีทำบุญออกพรรษาวັນขึ้น 14 ค่ำ ตอนเย็นมีการได้น้ำมันน้อย วันขึ้น 15 ค่ำตอนเย็นมีการได้น้ำมันใหญ่ ส่วนวันแรม 1 ค่ำ ตอนเช้ามีการตักบาตร หรือตักบาตรเทโวถวายภัตตาหาร มีการได้น้ำมันล้างหางประทีป ถวายผ้าห่มหนาวพระภิกษุสามเณร กวนข้าวทิพย์ถวาย รับ

ศีล ฟังเทศน์ ตอนค่ำจะมีจุดประทีป นอกจากนี้บางท้องถิ่นจะมีการถวายต้นพาสาดเผ็ง หรือปราสาทผึ้ง ล่องเรือไฟเพื่อเป็นการบูชาและคารวะพระแม่คงคาและการสรงเรือ (แข่งเรือ) เพื่อความสนุกสนาน

เดือนสิบสอง “ลอยกระทง” เป็นประเพณีที่ชาวบ้านจะลอยกระทงในวันเพ็ญ (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12) ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลากและพระจันทร์เต็มดวงทำให้แม่น้ำใสสะอาด แสงจันทร์ส่องเวลากลางคืน เป็นบรรยากาศที่สวยงามเหมาะแก่การลอยกระทง โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่า เป็นการบูชาและขอขมาแม่พระคงคา และเป็นการสะเดาะเคราะห์ ในวันงานก็มีการจัดกิจกรรมในช่วงเช้าจะมีการทำบุญตักบาตรที่วัดจากนั้นในก็จะมีการจัดการแข่งขันเรือยาวของชุมชนตลอดทั้งวัน (ในชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำโขง) มีการประกวดกองเชียร์ของแต่ละหมู่บ้านด้วย และในช่วงเย็นมีการประกวดนางนพมาศ ประกวดกระทง การประกวดร้องเพลง และชมการแสดงของดนตรีพื้นบ้าน เช่น เป่าแคนและโปงลาง

ภาพที่ 1 การบูรณาการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของหน่วยงาน ครอบครัว สภาเด็กและเยาวชน
ที่มา: ผู้ช่วยอิสริยาภรณ์ ชัยกุลหลาบ ถ่ายภาพ วันที่ 16 มิถุนายน 2561

การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

เนื่องจากภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมนั้นชีวิตของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน เสร็จหน้างานก็จะทำงานหัตถกรรมการทอผ้า ทำเสื่อ เลี้ยงไหม เลี้ยงไหมทำเครื่องมือสำหรับจับสัตว์ เครื่องมือการเกษตรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นหรือเตรียมพื้นที่เพื่อการทำนาครั้งต่อไปการประกอบอาชีพในประเพณีเดิมนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์การร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติศาสนพิธีกรรมและประเพณี เกษตรแบบผสมผสาน การจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรก็เป็นความรู้ความสามารถที่มีมาแต่โบราณ ความรู้เรื่องการปรุงอาหารก็มีอยู่มากมาย วิถีชีวิต การเตรียมอาหาร การจัดขนมและผลไม้ไม่ได้เป็นเพียงเพื่อให้รับประทานและอร่อยแต่ให้ได้รับความสวยงามทำให้สามารถสัมผัสกับอาหารนั้นไม่เพียงแต่ทางปากและรสชาติของลิ้น หัตถกรรมเป็นทรัพย์สินและมรดกทางภูมิปัญญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดอย่างหนึ่งของบรรพบุรุษเพราะเป็นสื่อที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ความคิดความเชื่อและคุณค่าต่าง ๆ ที่สั่งสมมานาน ลายผ้าไหมผ้าฝ้าย ฝีมือในการทออย่างประณีตรูปแบบเครื่องมือที่สานด้วยไม้ไผ่ และอุปกรณ์เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ การอยู่ร่วมกันในชุมชนดั้งเดิมส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องไม่กี่ตระกูล ซึ่งได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่ร่วมกัน มีผู้สูงอายุที่ชาวบ้านเคารพนับถือเป็นผู้นำ หน้าที่ของผู้นำไม่ใช่การสั่ง แต่เป็นผู้ที่ให้คำแนะนำปรึกษามีความแม่นยำในกฎระเบียบประเพณีการดำเนินชีวิตตัดสินใจได้ถี่ถ้วน ถ้าหากเกิดความขัดแย้งช่วยกันแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้น ชีวิตทางสังคมของหมู่บ้านมีศูนย์กลางอยู่ที่วัด งานบุญกิจกรรมของส่วนรวมจะทำกันที่วัดงานบุญประเพณีต่าง ๆ วัดจึงเป็นทั้งโรงเรียนและหอประชุมเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ

ต่อมาหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ พื้นฟูประยุคต์ และค้นคิดสิ่งใหม่ ความรู้ใหม่เพื่อประโยชน์สุขของสังคม ซึ่งกระบวนการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมให้เกิดการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนประเพณีท้องถิ่น ด้วยสื่อและวิธีการต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชนและท้องถิ่นอย่างกว้างขวางรวมทั้งประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก 2) การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ถือว่าเป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่โดยเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง ชุมชนเดียวกัน 3) การคิดร่วมนกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกรักและความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ อย่างเป็นธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนและเสนอความเห็นอย่างมีเหตุผลเปิดโอกาสถ่ายทอดประเพณีท้องถิ่นและภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน 4) การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคลระดับกลุ่มให้มากเพราะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นภูมิปัญญาหลากหลายและนำมาพัฒนากิจกรรมที่กระทำอยู่และ 5) เวทีชาวบ้านเป็นกิจกรรมสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกัน อันจะส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้และความสามารถสูงขึ้น

การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ได้จัดการสัมมนาระดมสมองของผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดแนวทางการสร้างมาตรการและแรงจูงใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลรักษาอาคาร และบริเวณที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ มีเครื่องมือและกลยุทธ์ในการดูแล 2 ประการ ได้แก่ 1) การใช้กลไกการควบคุม และ 2) การสร้างแรงจูงใจสำหรับมาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยการสร้างแรงจูงใจ ประกอบด้วย 5 มาตรการ ดังนี้ (1) มาตรการทางการเงิน (Financial Instruments) คือแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่หน่วยงานภาครัฐระดับชาติระดับภูมิภาคหรือระดับท้องถิ่นนำมาใช้เป็นการสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ (2) การยกย่องและการให้รางวัล แรงจูงใจในลักษณะนี้ โดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ให้รางวัลยกย่องตัวบุคคล คือการยกย่องหรือแสดงการยอมรับผู้เชี่ยวชาญหรือประชาชนในพื้นที่ดำเนินกิจกรรมในการอนุรักษ์และพัฒนาอาคารเก่าหรือบริเวณซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่บุคคลหรือชุมชนอื่น และการให้รางวัลสถานที่เป็นการแสดงการยอมรับและประชาสัมพันธ์ให้สาธารณะชนได้รับรู้ (3) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในการอนุรักษ์หรือพัฒนาพื้นที่อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาจทำได้หลายวิธี เช่น การปรึกษาสาธารณะและกลไกระดับรากหญ้า (4) การฝึกอบรม (Training Programmers) และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เป็นมาตรการสร้างแรงจูงใจที่สำคัญ และ (5) การส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์และให้การศึกษาแก่ชุมชน (Promotion and Public Education) และให้การศึกษาแก่ชุมชนมีเป้าหมายหลัก เพื่อสร้างความสนใจ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องการอนุรักษ์มากกว่าการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์โดยตรง แรงจูงใจประเภทนี้จัดเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการสร้างพื้นฐานและทัศนคติตลอดจนมุมมองที่ด้านการอนุรักษ์ให้แก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ คือ การทำป้ายอนุสรณ์ (Commemoration) เป็น การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถาน รวมทั้งเป็นการให้ข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้มาเยือนด้วย การนำเสนอและการแปลความหมาย (Presentation and Interpretation) เทคนิคนี้นิยมนำมาใช้กับอาคารทั่วไป ที่ไม่มีความโดดเด่นมาก แต่ก็จัดอยู่ในเขตที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เพื่อดึงความสนใจของผู้คนโดยการนำเสนอวิวัฒนาการ ความเป็นมา

ความสำคัญในอดีตและการใช้งานในปัจจุบัน รวมทั้งระบุถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล ให้การศึกษาแก่ชุมชน (Public Education) จัดเป็นแนวทางที่จะทำให้กระบวนการอนุรักษ์บรรลุผลสำเร็จในระยะยาว ชุมชนที่เข้มแข็งจะมีความตั้งใจและมุ่งมั่นให้โครงการเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558)

ภาพที่ 2 การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโดยสภาเด็กและเยาวชน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ที่มา: ผู้ช่วยอธิการบดี ชัยกุลหลาบ ถ่ายภาพ วันที่ 16 มิถุนายน 2561

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic View of Motivation)

แรงจูงใจ (Motivation) การผลักดันให้เคลื่อนไหว กล่าวได้ว่าแรงจูงใจเป็นผลของความต้องการภายในของตัวบุคคลและจากการกระตุ้นของสิ่งเร้าภายนอก ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งออกมาเพื่อบรรลุเป้าหมาย นักจิตวิทยาได้แบ่งลักษณะของแรงจูงใจออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 แรงจูงใจฉับพลัน (Aroused Motive) คือ แรงจูงใจที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม ออกมาทันทีทันใด แรงจูงใจสะสม (Motivational Disposition หรือ Latent Motive) คือแรงจูงใจที่มีอยู่แต่ไม่ได้แสดงออกทันที จะค่อย ๆ เก็บสะสมไว้รอการแสดงออกในเวลาใดเวลาหนึ่ง กลุ่มที่ 2 แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motive) คือ แรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งเร้าภายในตัวของบุคคลผู้นั้นแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motive) คือแรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งเร้าภายนอก และกลุ่มที่ 3 แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motive) คือแรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการที่เห็นพื้นฐานทางร่างกาย เช่น ความหิว กระหาย แรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Motive) คือ แรงจูงใจที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากแรงจูงใจขั้นปฐมภูมิ มาสโลว์ (Maslow) ที่ได้อธิบายถึงลำดับความต้องการของมนุษย์ โดยที่ความต้องการจะเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่ความต้องการนั้น ดังนั้นถ้าเข้าใจความต้องการของมนุษย์ก็สามารถอธิบายถึงเรื่องแรงจูงใจของมนุษย์ได้เช่นเดียวกัน นักจิตวิทยาปัจจุบันได้สรุปองค์ประกอบของแรงจูงใจมี 3 ด้านคือ (1) องค์ประกอบทางด้านกายภาพ (Biological Factor) ความต้องการทางกายภาพของมนุษย์ เช่น ปัสสาวะ 4 เพื่อจะดำรงชีวิตอยู่ได้ (2) องค์ประกอบทางด้านการเรียนรู้ (Learned Factor) เป็นผลสืบเนื่องต่จากองค์ประกอบข้อ 1 ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนไม่สามารถได้รับการตอบสนองความต้องการในปริมาณ ชนิดและคุณภาพตามที่ตนเองต้องการ สิ่งแวดล้อมเป็นตัววางเงื่อนไขในการสร้างแรงจูงใจของมนุษย์ (3) องค์ประกอบทางด้านความคิด (Cognitive Factor) (Herzberg, 1959)

สรุป แรงจูงใจคือผลของความต้องการภายในของตัวบุคคล เมื่อได้รับการกระตุ้นของสิ่งเร้าภายนอกทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งออกมา เช่น แรงจูงใจฉับพลัน แรงจูงใจภายใน และ แรงจูงใจปฐมภูมิ ส่วนองค์ประกอบของแรงจูงใจประกอบด้วย ด้านกายภาพ ทางด้านการเรียนรู้และทางด้านความคิด

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจ โดยกระทำการดังกล่าวเหมาะสม มีความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้แสดงว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจการประสานงานและความรับผิดชอบ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, 2537) และลักษณะการมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ ประชาชนต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม, สามารถมีส่วนร่วมและประชาชนต้องเต็มที่จะมีส่วนร่วม ซึ่งความสำเร็จของการมีส่วนร่วมนั้นยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 5 ประการคือ มีเวลาที่จะทำกิจกรรมและร่วมให้เหมาะสมกับสถานการณ์, ต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วม, ประชาชนต้องมีความสนใจที่จะสัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น, ต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานการณ์ทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม (จริยา กลิ่นอุดม, 2527)

สรุป การมีส่วนร่วม คือ การร่วมมือในการวางแผนโครงการ การเสียสละแรงงาน ทรัพยากรและร่วมในการปฏิบัติ การดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม เพื่อการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นไปในแนวทางที่พึงประสงค์โดยกระทำการผ่านกลุ่มหรือชุมชนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการยอมรับของโรเจอร์

ทฤษฎีการยอมรับของโรเจอร์ กล่าวว่า การยอมรับเป็นกระบวนการทางจิตใจของแต่ละคนที่เริ่มตั้งแต่การรับรู้ข่าวสารไปถึงการยอมรับอย่างเต็มที่โดยเปิดเผยซึ่งกระบวนการยอมรับมี 5 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นรับทราบ (Awareness stage) เป็นการเริ่มต้นที่บุคคลได้รับรู้แนวคิดใหม่ ๆ (2) ขั้นสนใจ (Interest stage) เป็นขั้นที่บุคคลเกิดความสนใจในข้อมูลข่าวสารนั้น จึงมีการเสาะแสวงหาข่าวสารและรายละเอียดเพิ่มเติม (3) ขั้นไตร่ตรองและขั้นประเมิน (Evaluation stage) เป็นขั้นที่บุคคลเกิดความสนใจจนถึงระดับหนึ่งที่จะไตร่ตรองหรือประเมินโดยเทียบกับประสบการณ์หรือความรู้ของตน (4) ขั้นลองทำ (Trial stage) โดยการลองทำตามว่าจะเกิดผลอย่างไร และ (5) ขั้นยอมรับหรือนำไปใช้ (Adoption) ขั้นนี้มักเกิดขึ้นหลังจากได้มีการลองทำและประสบผลดีเป็นที่ประจักษ์แล้วนั้น ๆ แต่การตั้งถิ่นฐานแบบนี้จะมีศูนย์กลางรวมร่วมกัน (Roger, 2005)

ทฤษฎีว่าด้วยการรับรู้และการจำสภาพแวดล้อมและระบบโนทัศน์

ทฤษฎีการรับรู้ เป็นกระบวนการรับรู้ซึ่งบุคคลได้รับจากสิ่งรอบตัว แล้วส่งผ่านไปที่สมองและเกิดการตีความหมายของการรู้สึกสัมผัสที่ได้รับจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งและแปลความหมายเป็นความเข้าใจในสาระที่แตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เดิมของบุคคลนั้น สังคมความเชื่อเจตคติความคาดหวังและสภาวะจิตใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไปจึงทำให้การรับรู้และตีความหมายแตกต่างกันออกไปซึ่งทฤษฎีการรับรู้แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักคือ 1 (ทฤษฎีการรับรู้ภาพด้วยการรู้สึก (Sensual Theories of Visual Communication) คือการรับรู้ภาพด้วยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากการที่มีสิ่งเร้าต่างๆที่อยู่รอบตัวเราที่ได้เข้ามากระทบตัวเราจนเกิดเป็นการรับรู้ได้โดยปราศจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นการรับรู้ด้วยการรู้สึกโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้และการเข้าใจในการตีความหมายก็สามารถรับรู้และเข้าใจได้และ 2 (ทฤษฎีการรับรู้ภาพ (Perception Theories of Visual Communication) คือการรับรู้ภาพที่หมายถึงการมองเห็นและรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวันในชีวิตประจำวันด้วยความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งต่างๆการรับรู้นี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้สิ่งใหม่ เพราะถ้าเราสามารถจดจำสิ่งนั้น ๆ ได้จะช่วยให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ได้และสามารถรับรู้ได้ด้วยการรู้สึกได้รวมทั้งจะช่วยให้เราสามารถเลือกใช้เพื่อสื่อความหมายได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งออกได้เป็น 2 ส่วนหลักคือทฤษฎีการศึกษาภาพสัญลักษณ์ (Semiotics) และทฤษฎีการเข้าใจภาพ (Cognitive)

โดยทั้งสองทฤษฎีมีความแตกต่างกันแต่มีความเชื่อมโยงกันและช่วยอธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏต่อสายตาเราแล้วไม่อาจอธิบายว่าทำไมเราจึงรู้สึกในสิ่งนั้นแตกต่างกันออกไป ส่วนการรับรู้สภาพแวดล้อมของมนุษย์ เป็นแนวความคิดเชิงนามธรรมที่สัมพันธ์กับมนุษย์พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพการรับรู้นี้เป็นตัวกำหนดที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันและเกิดความเปลี่ยนแปลงไปโดยกระบวนการทางพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ 3 แบบคือ 1) กระบวนการรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการรับข่าวสารผ่านทางประสาทสัมผัสทำให้เกิดความรู้สึก 2) กระบวนการรู้ (Cognition) เป็นกระบวนการที่ทางจิตได้เรียนรู้จดจำและคิดพัฒนาการเป็นกระบวนการทางปัญญาที่มีการตอบสนองทางอารมณ์และ 3) กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม (Spatial behavior) เป็นกระบวนการที่มนุษย์มีการกระทำสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอก ดังนั้นเมื่อมนุษย์มีการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมแล้วมนุษย์ย่อมเกิดความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมสามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ทางสภาวะแวดล้อมซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางกายภาพเพื่อให้สัมพันธ์กับชีวภาพของมนุษย์ที่จำกัดและส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของมนุษย์ 2) ความสัมพันธ์ทางการรู้สึกซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของระบบประสาทสัมผัสต่าง ๆ 3) ความสัมพันธ์ทางมิติที่เกี่ยวข้องกับขนาดระยะห่างและสัดส่วนกายวิภาคของมนุษย์ก่อให้เกิดการกำหนดอาณาเขตครอบครองและการเว้นว่างส่วนบุคคล 4) ความสัมพันธ์ทางทิศทางเป็นการกำหนดสิ่งสัมพันธ์กับการเคลื่อนที่และความเชื่อ 5) ความสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายทั้งที่เป็นภาษาและสัญลักษณ์ 6) ความสัมพันธ์ทางการกระทำระหว่างกันทางสังคมและ 7) ความสัมพันธ์ทางการผสมรวมกันทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดการรวมกันเป็นหนึ่งเดียวของสังคมที่สะท้อนมาจากระบบคุณค่าของวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกันโดยที่ระบบคุณค่าที่ยึดถือกันนั้นมาแตกต่างกันมาก (วิลล สัทธีรยางกูร, 2541)

กระบวนการในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

กระบวนการในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาประเทศและทำให้ลูกหลานบ้านและหมู่บ้านได้อย่างจริงจังนั้น เน้นกระบวนการเพิ่มคุณค่าให้กับวัฒนธรรมภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้มีชีวิตและมีพลัง โดยอยู่ในบริบทของสังคมและชุมชน ทั้งของอดีตและปัจจุบัน อยู่ในบริบทหมายถึงความสัมพันธ์กับชีวิตในด้านต่าง ๆ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีความรู้สึก รักหวงแหนวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีกระบวนการกิจกรรมดังนี้

วรรณา ศรีเจริญ ให้แนวคิดกิจกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ประกอบด้วย 1) ประชุมคณะเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล หัวหน้าส่วนการงานทุกฝ่ายและผู้ทรงคุณวุฒิ (บุคคลภายนอก) ผู้นำชุมชน ร่วมประชุมปรึกษาหารือขอขยายของงาน คัดเคเนปัญหาอุปสรรคและให้คำแนะนำ แก้ไข 2) จัดทำโครงการ 3) จัดทำคำสั่งมอบหมายงาน 4) ดำเนินการตามแผน 5) ประสานงานหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานเอกชน สมาคม ชมรมและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือขอความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ 6) ประชุมติดตามการดำเนินงาน เป็นช่วงงานก่อนถึงกำหนดจัดงาน เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคและหาทางแก้ไขและ 7) สรุปประเมินผลการจัดงานเป็นข้อมูลในการจัดงานปีต่อไป (วรรณา ศรีเจริญ, 2548)

ชนงกรณ์ กุณทลบุตร ให้แนวคิดการบริหารจัดการประกอบด้วยคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ประกอบด้วย หน้าที่ทางการจัดการ (Managerial function) คือ การวางแผนการจัดองค์การการอำนวยการและการควบคุม ดังนี้ 1) การวางแผนเป็นการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน รวมทั้งพิจารณาข้อจำกัดต่าง ๆ และทำการกำหนดล่วงหน้าถึงวิธีการปฏิบัติ

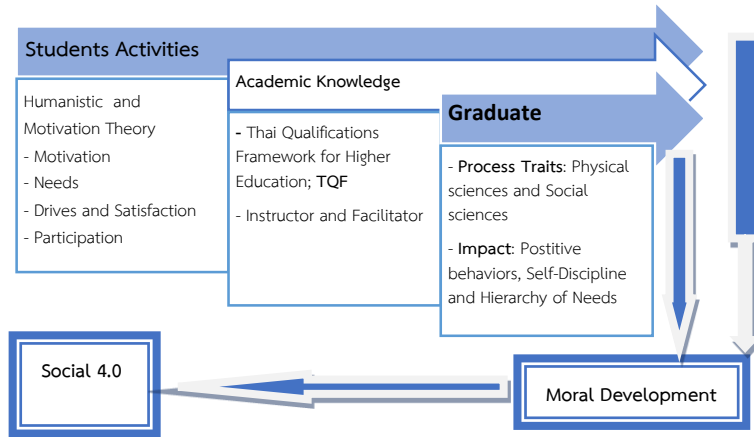
ผู้ปฏิบัติ ทรัพยากรที่ต้องการ เวลาที่แล้วเสร็จและผลที่ได้ 2) การจัดองค์การเป็นการกำหนดระบบการทำงานของหน้าที่ในองค์การ เพื่อให้เกิดการประสานงานที่ดีในการจัดองค์การนั้น รวมทั้งแต่การกำหนดหมวดหมู่ของงาน กำหนดวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่าง ๆ การวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ 3) การอำนาจการหมายถึง การมีผู้รับผิดชอบในงานด้านต่างๆ ขององค์การเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการและ 4) การควบคุมหมายถึงการติดตามผลการปฏิบัติงานเมื่อระยะเวลาผ่านไป เพื่อให้ทราบว่าการที่ดำเนินไปตรงตามระยะเวลาที่กำหนดในแผนหรือไม่ พิจารณารายงานต่าง ๆ และปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาทางปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนหรือดีกว่าที่แผนการกำหนด (ชนงกรณ์ กุณชลบุตร, 2549)

จากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปกระบวนการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้ (1) การวางแผนจัดงาน เป็นการออกแบบ รูปแบบ วางยุทธศาสตร์การบริหารการสร้างสรรค์ฐานข้อมูลตั้งแต่เริ่มต้น สถานที่ ควบคุมดูแลและรองรับประชาชนได้อย่างเพียงพอ จัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย จัดเจ้าหน้าที่ปฐมพยาบาล จัดการจราจร แก้ไขปัญหาในระหว่างการจัดงานการปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุผลการจัดงาน การจัดเก็บ ตรวจสอบอุปกรณ์หลังเสร็จงาน และการประเมินผลการจัดกิจกรรม (2) การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อมูลผ่านกระบวนการและรูปแบบต่าง ๆ (3) การเสนอความคิดเห็น ในที่ประชุมเพื่อร่วมฟังข้อดี ข้อเสีย แนวทางการจัดงานโดยอิสระไม่มีการบังคับได้แก่ การริเริ่มเสนอความคิดเห็น การเสนอความคิดเห็นในระหว่างระดมความคิด การเสนอความเห็นก่อนการตัดสินใจ (4) ด้านการออกเสียงประชามติเพื่อรับรองการพิจารณา ก่อนหรือหลังการจัดงาน ได้แก่ การลงมติเพื่อจัดกิจกรรม อนุมัติงบประมาณ อนุมัติการใช้วัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนกิจกรรม ใช้สถานที่เพื่อกิจกรรม คัดค้านการจัดกิจกรรม อนุมัติโครงการและลงมติแผนงานเพื่อการจัดกิจกรรมและ (5) การเข้าร่วมกิจกรรมสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมในงานที่จัดขึ้นตามกระบวนการ ผ่านการทำหน้าที่ เป็นต้น

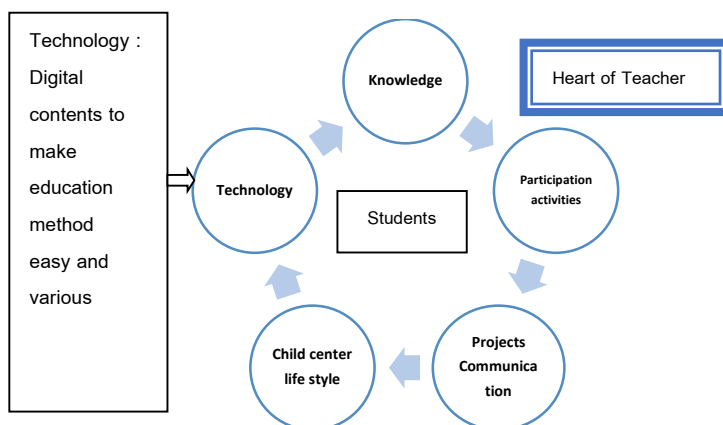
การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนานั้นผู้เขียนมีแนวคิดว่าการเสริมแรงเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงมีพัฒนาการทางพฤติกรรมจริยธรรมมีหลากหลายกิจกรรม เป็นการเสริมสร้างความมีวินัยแก่นักศึกษา ซึ่งการมีวินัยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1) วินัยในตนเองซึ่งเป็นจิตสำนึกภายในของตนเองทำให้สามารถคุมจิตใจและพฤติกรรมของตนเองได้วินัยในตนเองเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการควบคุมตนเองทั้งด้านอารมณ์และพฤติกรรมให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนได้ในทางที่ถูกต้องโดยไม่มีใครบังคับและไม่ได้เกิดจากกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับของสังคมแต่เกิดจากตนเองที่เห็นคุณค่าในการกระทำและไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคมบุคคลที่มีวินัยในตนเองย่อมเป็นประโยชน์ต่อตนเองทั้งในปัจจุบันและในอนาคตและ 2) วินัยทางสังคมเป็นวินัยที่เกิดจากการควบคุมของอำนาจจากภายนอกส่งผลต่อการควบคุมจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล เช่น การประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับและกฎหมาย เป็นต้น ผู้สอนจะต้องสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้เรียนเยาวชนที่มีจิตสาธารณะจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการเอาใจใส่ดูแลเป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยหลีกเลี่ยงการใช้หรือกระทำที่ก่อให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวม การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแล การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น มุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวม การดูแลรักษาของส่วนรวม ผู้เขียนมีแนวคิดว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมในยุคการศึกษาใหม่ที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีนั้นนอกจากกิจกรรมของการวิจัย

ข้างต้นแล้ว การพัฒนาผู้สอนก็มีความจำเป็นควบคู่กันไปเพื่อให้เป็นพี่เลี้ยงแห่งการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ผู้สอนจะต้องปฏิบัติการสอน วิจัยและมีนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ในการสอน ดังภาพที่ 3 และ 4

ภาพที่ 3 การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคม 4.0
ที่มา : กัลยา ยศคำลือและคณะ (2560)

ภาพที่ 4 Heart of Teacher
ที่มา : Junichi Kurata (2018)

การเรียนรู้แบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง (Ubiquitous-Learning : U - Learning)

เป็นการเรียนรู้ที่ทุกสถานที่ (Every Where) ทุกเวลา (Every Time) ในสภาพแวดล้อมทุกแห่งหน (Ubiquitous-Learning Environment : ULE) เป็นการเรียนรู้ที่มีอยู่ทั่วไป (Pervasive or omnipresent education of learning) ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์และการสื่อสารข้อมูลที่สามารถเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ทั้งสายสัญญาณและไร้สาย โดยการเข้าถึงและแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยใช้อุปกรณ์ประเภทเคลื่อนที่ได้และสะดวกต่อการพกพา เช่น Mobile Phone, Smart Phone, Tablet เป็นความก้าวหน้าของเว็บในยุค 2.0 ที่สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ 2 ทิศทางได้สะดวก ไม่มีค่าใช้จ่ายและด้วยความก้าวหน้าของเว็บในยุค 3.0 เพิ่มความสามารถทางสารสนเทศที่น่าเสนอพฤติกรรมและความต้องการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ยูบิควิตัสเลิร์นนิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวการจัดการเรียนรู้คือปรับเปลี่ยนชั้นเรียนแบบดั้งเดิม (Traditional Classroom) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องใช้สื่อเนื้อหาจากผู้สอนแบบไม่มีชั้นเรียน (None

Traditional Classroom)สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกสถานการณ์ ผู้สอนปรับบทบาทให้เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้อำนวยการ (Facilitator)ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม (กรณีสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต) เป็นการเตรียมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)โดยใช้อุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลาและในทุกๆ ที่ (เน็ตติดตามตัว) เป็นเครื่องมือเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมเครือข่ายออนไลน์ได้ เป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self -pace Learning) สามารถเลือกเนื้อหาที่สนใจด้วยตนเอง ส่งเสริมการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learner center) (นพพรพรเพชญ์และปรัชญนันท์ นิลสุข, 2553) ซึ่งการเรียนรู้แบบยูบิควิตัส ส่งผลให้เยาวชนเข้าถึงข่าวสารต่าง ๆ ได้รวดเร็วโดยเฉพาะการสืบค้นข้อมูล เช่น ข้อมูลประเพณีบุญหลวง ปี พ.ศ. 2561 การมีส่วนร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทเลยของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและองค์กรอิสระ

สรุป

เยาวชนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตมีสิทธิพื้นฐานที่จะได้รับการศึกษาให้มีอาชีพและเข้มแข็ง ซึ่งการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นจะส่งผลให้เยาวชนเกิดการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทเลยได้อย่างถูกต้องและยั่งยืนต่อไป โดยการบูรณาการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง ผู้เขียนบทความมีความคิดเห็นว่าการอนุรักษ์อนุรักษ์วัฒนธรรมมีความสำคัญ ผู้ใหญ่ควรจะเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่ดีต่อเยาวชน เพราะเยาวชนจะเรียนรู้โดยตรงจากบุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้อง ผู้ใหญ่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียน มหาวิทยาลัย การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และเรียนรู้แบบยูบิควิตัสเรียนรู้ โดยแหล่งเรียนรู้เหล่านี้จะสร้างบรรยากาศให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และแบ่งปันความรู้ในกลุ่มเยาวชน ซึ่งส่งผลให้เกิดเครือข่ายเยาวชนที่สมัครใจจะเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้า สิ่งเหล่านี้จะสอดคล้องกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยพื้นฐานการให้ความสำคัญต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Children Right) คือสิทธิที่จะมีชีวิตได้รับการปกป้อง (Protection) ได้รับการพัฒนา (Development) และสิทธิที่จะมีส่วนร่วม (Participation) โดยเฉพาะสังคมไทยนั้นต้องห่วงใยและใส่ใจซึ่งกันและกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). **มาตรการและแรงจูงใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**

มรดกทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, หน้า 5-6.

กัลยา ยศคำลือ. (2558). **การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของพลเมือง: ศึกษากรณีประชาชนใน**

เทศบาลตำบลนาอ้อ อำเภอมือง จังหวัดเลยและนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. เลย : Proceeding the 7th International Science, Social

Sciences, Engineering Energy, on 24-26 November, 2015, Phitsanulok, pp114-116.

กัลยา ยศคำลือและคณะ. (2560). **การพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ว.มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 11(2) หน้า 13-34.

จริยา กลิ่นอุบล. (2548). **การมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมการปกครองท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาล**

ตำบลคลองตำหรุ จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี : หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา, หน้า 1.

ชนงกรณ์ กุณทลบุตร (2549). วิชาการบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : คณะบริหาร

- ธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี หน้า 1-2.
- ตติกานต์ เดชขพงศ์. (2559). สังคมสังเกต สังเกตสังคม. แหล่งที่มา <http://social-agenda.org/social-watch-thailand-2016/วันที่ 5 กันยายน 2560>
- ทิตินา แคมมณี. (2546). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: เมธีทีปส์, หน้า 149-150.
- นพพรช เพชรมณีและปรัชญนันท์ นิลสุข. (2553). Ubiquitous Learningอัจฉริยะแห่งการล่องรู้บริบท. กรุงเทพมหานคร: วารสารวิทยบริการปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2553.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527). กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์ หน้า 25-26.
- พระมหาพิมล พรหมเมือง. (2550). วิถีพุทธ-พราหมณ์-ผี ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูบ่อน้ำขุ่นเพื่อสังคมที่ยั่งยืนจังหวัดร้อยเอ็ด. มหาสารคาม : วิทยานิพนธ์สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, หน้า 1.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร : เล่ม 134 ตอนที่ 63 ก, หน้า 1-7.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). ความเชื่อ. พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, หน้า 12-13.
- วิมลสิทธิ์หยางกูร. (2541). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 7-31.
- วรรณ ศรีเจริญ. (2547). แรงจูงใจทางสังคมของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีท้องถิ่น : ศึกษากรณีเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา.ชลบุรี : หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า 1-5.
- อิสริยาภรณ์ ชัยกุลหลาบ. (2561). รูปภาพ ที่ 1 และ 2 ประเพณีบุญหลวง อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย. เลย : วันที่ 16 มิถุนายน 2561.
- Junichi Kurata. (2018). Heart of Teacher : Model Education Experiences in Needed of Group Kodomo and Sensei. Bangkok: The SEAMEO RIHED Southeast Asian Higher Education Leadership Forum April 1- 4, 2018 Bangkok, Thailand, on Engaging Communities Empowering Leaders.
- Herzberg. Frederoc and Block Snyderman. (1959). The Motivation of Work (2nded). New York : John Wiley Andersons Inc, pp 11-15.
- Rogers, J. (2005). Aspiring to leadership – identifying teacher-leaders. Medical Teacher, 27(7), pp 629-633.